

V KRAJINI

ŠTRKOV

STR. 3

»KA PA, ČE

LEKO

POMOREM?«

STR. 6

# Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 29. maja 2008 ☼ Leto XVIII, št. 22

## PORABSKI IZDELKI V MARIBORU

V okviru neformalnega srečanja Sveta kmetijskih ministrov Evropske unije v Mariboru je v nedeljo, 25. maja 2008, na tamkajšnjem Glavnem trgu potekala prireditve »Podeželje v mestu«. Glavni namen prireditve je bil predstavitev in promocija raznolikosti ponudbe slovenskih kmetij ter promocija slovenskega podeželja širšemu evropskemu prostoru in prebivalcem mesta Maribor. Sodelovalo je 51 kmetij ter združenja, zveze in društva, ki so v pokušino in prodajo ponujali sadje, zelenjavo, mlečne in mesne izdelke, krušne in pekovske izdelke, sokove, vina in žgane pijače. Sodelovale so tudi zamejske kmetije iz Italije, Avstrije in Porabja.

V Porabju sicer še nimamo turistične kmetije, zato pa imamo dobrote, ki bi jih bilo greh ne predstaviti svetu. Tako smo pod okriljem razvojne agencije Slovenska pokrajina ter Porabskega kulturnega in turističnega društva Andovci ter v soorganizaciji Generalnega konzulata Republike Slovenije v Monoštru postavili Evropi na ogled pravo porabsko slivovko, hruškovo in jabolčno žganje, borovničev, bučno olje, za prigrizek



Porabski razstavljalci na mariborski prireditvi »Podeželje v mestu«



Evropska komisarka za kmetijstvo Mariann Fischer Boel in slovenski kmetijski minister Iztok Jarc pri porabski stojnici

pa ponudili vrtenke in kruh iz kmečke peči, porabsko šunko ter hren. Med 16. in 18. uro so nas obiskali kmetijski ministri Evropske unije, držav kandidatki ter predstavniki Evropske komisije. Pri naši stojnici se je ustavila tudi evropska komisarka za kmetijstvo in razvoj podeželja Mariann Fischer Boel. Spremljal jo je predsednik Sveta kmetijskih ministrov Evropske unije in slovenski kmetijski minister Iztok Jarc. Žal, za Porabje najbolj pristojen človek, madžarski minister za kmetijstvo, József Graf se je srečanja udeležil samo od 26. maja. Imeli smo pa možnost, da se o problemih porabskih kmetov pogovarjamo s člani madžarske delegacije. Po 18. uri so naše izdelke poskusili in tudi kupili prebivalci Maribora ter drugi obiskovalci prireditve.

Vsi obiskovalci so tokrat na enem mestu lahko občutili in poskusili del slovenske kulture in bogastva. Za kulturne užitke so poskrbeli akademska folklorna skupina Študent Maribor, vokalna skupina Srake in Štajerska godba, za kulinarne pa vsi slovenski razstavljalci z zamejci iz Italije, Avstrije in Madžarske.

**Andreja Kovač**

## SLOVENIJA DO SLOVENCEV V SOSEDNIH DRŽAVAH IN PO SVETU

V Sloveniji je bilo sprejetih več dokumentov, ki opredeljujejo naloge do rojakov, ki živijo v sosednjih državah in po svetu. Med pomembnejše, če ne celo najpomembnejše spada Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, ki ga je državni zbor sprejel aprila 2006. Zdaj je v pripravi Strategija odnosov Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja; napisan je delovni osnutek, o katerem bo pred sprejemom še več razprav na različnih ravneh. Ob tem bi Slovenci, ki živijo v sosednjih državah in po svetu, želeli predvsem, da Slovenija sprejme dokument, po katerem se bo tudi ravnala, in ne zato, da bo en »papir« več. Resnici na ljubo, pred dvema letoma sprejet zakon je bil potreben, kajti opredeljuje temeljne naloge, ki jih ima Slovenija do rojakov po svetu, ne glede na to, kje živijo. Koliko se nosilci posameznih nalog res ravnajo po tem zakonu, je drugo, niti ne tako nepomembno vprašanje.

V delovnem osnutku je uvodoma poudarjeno, da si s strategijo Slovenija »prizadeva zagotoviti ustrezne prostorske, družbene in politične pogoje za uspešen enakovreden razvoj slovenskega jezika, kulture in ohranitev slovenske identitete med našimi rojaki zunaj meja Slovenije.« Dalje je omenjen »skupen slovenski kulturni prostor«, ki ga sestavljajo »območja sosednjih držav, kjer prebiva avtohtona slovenska narodna skupnost, in Republika Slovenija. Je oblika promocije in razpoznavnosti slovenske družbene stvarnosti, kulture in jezika v skupnem evropskem domu ter v širšem, globaliziranem svetu. Ni geografska kategorija, ampak prostor skupnosti, v katerem se prosto pretakajo zlasti informacije, ljudje ter drugi viri in dobrine.« Strategija je razdeljena na tri vsebinske sklope, in sicer jo sestavljajo Cilji, Delovanje po področjih in Perspektive razvoja.

Med cilji strategija poudarja ohranitev in krepitev slovenstva v

skupnem slovenskem kulturnem prostoru in podpira slovenske skupnosti »v njihovem lokalnem okolju zlasti za dosego sodelovanja pri sprejemanju lokalnih političnih odločitev, gospodarsko krepitev ter za znanstvenoraziskovalno in izobraževalno osmišljanje in umeščanje skupnosti v njeno lokalno okolje in skupni slovenski kulturni prostor. Slovenija omogoča vračajočim slovenskim izseljencem in njihovim potomcem hitro integracijo v novo okolje.«

V delovanje po področjih so uvrstili zunanjo politiko, kulturo, ohranjanje slovenskega jezika in izobraževanje, znanost in visoko šolstvo, gospodarsko in regionalno sodelovanje, šport, pa tudi finančno podporo Slovenije in programska obdobja. Za zunanjo politiko so napisali, da je skrb za Slovence v zamejstvu in po svetu njen sestavni del, kajti »zunanja politika R Slovenije spremlja in se dejavno zavzema za izvajanje vseh obstoječih dvostranskih in večstranskih mednarodnih pogodb, ki zadevajo položaj slovenske zamejske skupnosti v štirih sosednjih državah in izseljenskih skupnosti zunaj meja Slovenije ter ima aktivno vlogo pri pripravi novih.«

V kulturi sta dva poudarka: pomoč Slovcem pri lastni kulturni produkciji in ustvarjanje pogojev, da rojaki lahko spremljajo kulturne dejavnosti v Sloveniji. Kar se tiče ohranjanja slovenskega jezika in izobraževanja, je poudarjena skrb za krepitev znanja slovenskega jezika tako pri učencih kot tudi njihovih učiteljih. Slovenija podpira šolske izmenjave na vseh stopnjah ter organizirane oblike šolskih obiskov Slovencev iz sosednjih držav in sveta. V znanosti Slovenija »spodbuja in podpira kontinuirano, sistematično in poenoteno znanstveno raziskovanje položaja in procesov znotraj slovenske skupnosti in v prostoru njihove poselitve. Skozi aktivnosti na področju visokega šolstva in znanosti si Slovenija prizade-

va zagotavljati pogoje izmenjave znanja s slovenskimi znanstveniki na tujem.«

Gospodarsko in regionalno sodelovanje poudarja, da morajo obmejna območja imeti v razvoju zagotovljeno možnost specifičnega čezmejnega sodelovanja.

Finančna pomoč, ki jo opredeljuje strategija, naj bi bila od razvijanja pobud, »ki skupnosti zagotavljajo razvoj, sprejemanje novih sodobnejših in učinkovitejših oblik delovanja in povezovanja med pripadniki slovenske skupnosti zunaj njenih meja v njihovih prizadevanjih za razvoj slovenskega jezika, kulture, ohranitve slovenske identitete in povezav s Slovenijo.«

Programska obdobja so tisti del strategije, skozi katera se oblikujejo konkretne naloge, njihovi izvajalci, pričakovani rezultati, terminski okviri in finančne potrebe/viri za izvedbe in se časovno ujema s programskimi obdobji Evropske unije. »Vsebinske prioritete programskega obdobja sooblikujejo člani Sveta za Slovence v zamejstvu in člani Sveta za Slovence po svetu, sprejme pa vlada Republike Slovenije na predlog Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. V tretjem vsebinskem poglavju, Perspektive razvoja, je poudarjeno, da so slovenske skupnosti zunaj Slovenije objekt (finančne pomoči, raziskovanja) in hkrati subjekt (partnerstva, sodelovanja), kar velja tako za ustanove kot posameznike.

Zagotovo bo delovni osnutek doživel aktivno razpravo in konkretne dopolnitve. Tedaj se bo pokazalo, kaj manjka v strategiji in česa je nemara celo preveč. Takrat, v razpravah, bodo prišle do izraza tudi specifičnosti posameznih sredin, ki se močno razlikujejo ne samo med štirimi sosednjimi državami, marveč v eni državi in dvema okoljema, na primer med Slovenci na avstrijskem Koroškem in avstrijskem Štajerskem.

**Ernest Ružič**

## Zaključen projekt CHIRON

16. maja so v Monoštru z otvoritvijo razstave ter krajšim kulturnim programom zaključili projekt Chiron, ki so ga izvajali od leta 2006 v okviru CADSES programa Interreg IIIB.

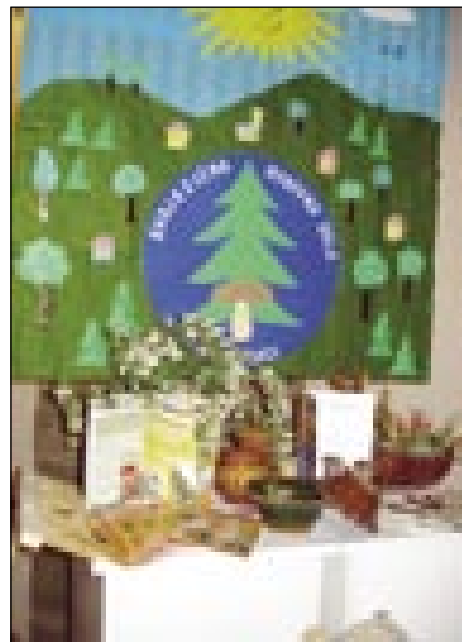
Vidni rezultat projekta je Turistično-informacijski center, ki deluje v stavbi nekdanje cerkve-kašče. S pomočjo projekta so se pripravili tudi promocijski materiali ter kratek film, tudi s pomočjo



*Sakalovska folklorna skupina dela pod mentorstvom Zorana Domjana*

Namen projekta Chiron je promocija določenih regij s pomočjo kulturnih in turističnih vrednot (t. i. kulturni

le-teh se je regija večkrat predstavila na raznih sejnih, med njimi tudi na sejitih vrednot (t. i. kulturni



*Del razstave, ki jo je pripravila števanovska samouprava*

lednje skupine: madžarska otroška folklor iz Csörötneka, slovenska otroška folklorna skupina iz Števanovcev, slovenska odrasla folklorna skupina iz Sakalovcev ter nemški pevski zbor z Dolnjega Senika.

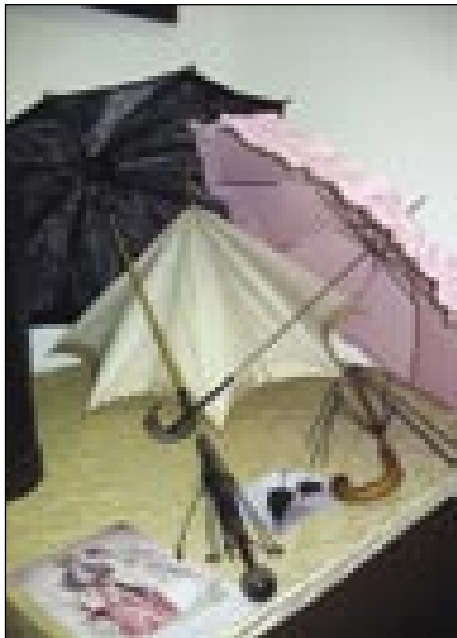
Na zaključni prireditvi, na katero so povabili tudi svoje partnerje iz omenjenih držav, se je s pomočjo razstave ter kratkega kulturnega programa predstavila mikroregija, med drugim tudi Slovensko Porabje. Za razstavljeni material so poskrbele samouprave, v kulturnem programu so nastopile nas-

Madžarskem.

**M.S.**

## V krajini štrkov

Eške samo en mesec pa leko povejmo, ka je sprtolejtja konec. Té cajt, gda je eške nej prevraučé pa več nej premrzlo, je fajm vöponücati pa oditi mindri na izlet. Sombotelški



Držence iz lendavske fabrike

Slovenci mamó dobre padaše med Madžarami v Prekmurji, ž njimi se srečamo najmenje gnauk na leto, zdaj že štrto leto. (Gnauk v Sloveniji, gnauk v Sombotelji.) Letos smo bili mi na redej, zatok smo se napautili prauti Murski Soboti



Sombotelške pa soboške pesmarce

pa od tistec v Lendavo pa vogske vesnice pri grajnici. V glavnom varaši Prekmurja je nas z možaum že čakala *Ela Pivar*, predsednica Madžarskoga društva »Baráti kör«. V Lendavo smo se pelali na »heteškoj magistrali«, pauti, štera je inda svejta slüžila

kak paut za sodayijo. Zmejs smo z busa videli dosta mali vesnic, na priliko Martjance, gde majo erične freske molar Aquile, Moravske Toplice z dosta hotelami pa termalnimi kopališči pa Bogojino s Plečnikovov cerkvov, štera ves je dosta dühovnikov dala prekmurskim Slovencom. Pelali smo se prejk Filovec pa Strehovec, šteri so poznani od svoji lončarov, pa prejk edne drüge, že vogsrke vesi Dobrovnik, gde dva mladiva Ljubljančana s holandskov pomočjav orhideje pavvata. Na té tau Prekmurja je

po prvoj bojni dosta Slovencov s primorske krajine prišlo, tü so si leko grünt küpili. Njim se leko lüstvo zavali, ka so fabrike leko delale, ka domanji pavri so nej steli v nji delati. Na toj poštiji, gde smo se pelali, se na dén več kak pet gezero ka-

mionov prejkpela, pa poštije na nikoy dejejo. Zavolo toga lüstvo že čaka, gda do avtocesto (autópálya) napravili. Naša skupina se je ja pa nej pripelala v Lendavo, v ednoga od centrov prekmurski Madžarov. Tü smo si oprvin poglednili nauvi meščanski

(polgári) muzej, v šterom so nutpokazani gvanti meščanov, prva apotejka v Prekmurji pa eške tau, kak so inda svejta v Lendavi druknivali pa držence redli. Leta 1573 so v tom varaši druknivali prve knjige v gnešnjöj Sloveniji, trinajset lejt po drügoj bojni pa so tü začnili rediti vogsrke novine Népútság. Fabrika za držence je bila prva v cejloj avstro-ogrskej monarhiji, indri so je redili eške z rokami. Ta fabrika je na nikoy prišla leta 2001.

Letos sveti vogsrki radio v Lendavi svoj petdeseti rojstni den. Tau smo mi tö vöponücali za tau, ka je malo poglednemo v nauvom rami, v šterom so komaj pet lejt. Na začetki se je radio čüu samo deset minut na den, gnes majo od zrankma trifrtale šest do paunauči programe. Probajo delati za vse generacije, od mlajšov do penzionistov. Majo sodelavce z Madžarskoga tö, pa v radioni gučijo o tom tö, ka se godi na vogsrkej strani grajnca, ka je dosta lidi tam tö poslúša. Njini najbole eričen program je »Szívküldi« (glasbene želje). Sombotelško lüstvo je že malo trüdnö gratalo, tak ka smo se odšpáncerali do slašičičarne, pa eden dober sladoled (fagyí) zeli pri ednom Törki, šteromi je že dejdek v Lendavi živo. Naš bus nas je čako pri gledališči, za šteroga je plan napravo erični vogsrki arhitekt, Imre Makovecz.

Naša vodička, gospa Pivar, nas je odpelala v svojo rojstno ves, v Kot, gde je inda svejta dosta mlinarov živelo. Ves je rejsan kak eden kaut, na ednom konci teče Müra, na drügom pa je rovačka grajnca. V vesi pravijo, ka »če se žaba pocüknila, te je vse pod vodej bilau«, ka dosti povaudni bilau. V Koti je eden mlinar najšo v Müri mrtvo tejlo dühovnika *Danijela Halasa*, depa se eške zdaj ne vej, če so ga bujli vogsrki žandarge ali jugoslovanski partizange. V vesi je do

## Obisk ljubiteljev starih motorjev in avtomobilov



V soboto, 10. maja, je generalni konzul mag. Drago Šiftar s svojimi sodelavci na slovenskem konzulatu v Monoštru sprejel ljubitelje starih motorjev iz kluba C.M.O.C. in JEEP kluba iz Murske Sobotice. Med gosti iz Ljubljane je bil tudi generalni direktor slovenske policije Jože Romšek.

Gostje so svojo vožnjo s starimi motorji in avtomobili začeli v Murski Soboti, nadaljevali pot proti obmejnim krajem Avstrije, si ogledali muzej starih vozil v Sv. Ani in nato nadaljevali pot proti Monoštru. Večina udeležencev je bila tokrat prvič v Porabju. Na konzulatu smo jih pogostili z domačimi »kiflini« in dobro slovensko kapljico. Geneneralni konzul jim je v nekaj stavkih predstavil slovenski konzulat, delo na konzulatu in povedal nekaj najpomembnejših dejstev o Porabju in tukaj živečih Slovencih.

Lili Šiftar

nej davnik stau križ kak spomin na plebanoša, šteroga škejo posvetiti za blajženoga, depa so ga vkraj odnesli, ka ga za prauškarski svetek v juniuši gorobnovijo. Naši prijatelji so nas tü kraj Müre čakali z dobro zaseko (vágott zsír), tak ka smo se leko s punim želaudcom dale pelali. Zdaj nas je čakala eške samo paut do Prosenjakovec, do vogsrke vesi, štera je spoj pri madžarsko-slovenskoj grajnici. Tü so nas že čakali djagri, šteri so nam sküjali dober bograč. Gda smo si že malo gut tö namazali z domanjim bejlim vinom, se je začno kulturni program. Oprvin so spejvale naše *Sombotelške spominčice*, štere so nutpokazale porabske, rovačke pa eške edno gruzijsko nauto tö. Ka je pri nji malo ovak, je tau, ka slovenske pesmi v vogsrkom geziki tö zospejvajo, štere jim je dojobrno voditel

zborá *Francek Mukič*. Domanje pesmarce, pevke Madžarskoga društva, pa so spejvale vogsrke pa slovenske naute iz Prekmurja. Na konci pa je prišlo presenečenje (meglepetés), gda so začnili zbori pošilati pesmi svojim padašom.

Večer se je pelo tadale, členu bejdvej družtev so se začnili padašiti. Tau pa néde brezi dobre muzike, pri tom sta pomagala dva fudaša pa eden, šteri je na gosli špilo. Naute so se čüle dugo v nauč, Madžari pa Slovenci so vküper plesali pa spejvali pesmi od eden drügoga. Moram prajti, ka so nas naši prekmurski padaške trn lepau gorprijali, pa bi se jim tü eške gnauk spoj lepau zavalo. Edno je gvüšno, madžarsko društvo čakamo v Somboteu, ka bi se uni tö tak dobro pri nas čütili kak mi v Sloveniji.

-dm-

## OD SLOVENIJE...

### Avtocesta

Uresničitev zahteve Odbora za spremljanje gradnje avtoceste v Pomurju, da mora biti celotna avtocesta med Mariborom in Pincami dokončana do avgusta 2008, ni uresničljiva, je odboru sporočil minister za promet Radovan Žerjav. Predstavniki Darsa, nadzora in izvajalcev so skrbno preučili možnosti za skrajšanje roka gradnje, vendar po ministrovih besedah to ni mogoče. Odbor je že napovedal zaporo tranzitnega prometa na cesti G1/3, torej med Mariborom in Dolgo vasjo, če zahteva ne bo uresničena.

### Srečanje bo na Brdu

Vrhunsko srečanje Evropske unije in ZDA, ki se ga bo udeležil tudi ameriški predsednik George Bush v spremstvu državne sekretarke Condoleeze Rice, bo 10. junija na Brdu pri Kranju, so potrdili v slovenskem predsedstvu. Pogovori na srečanju se bodo po napovedih vrteli okoli regionalnih in političnih vprašanj, globalne varnosti, sodobnih globalnih izzivov in vprašanj bilateralnega transatlantskega partnerstva.

### Dan slovenske diplomacije

Slovenska diplomacija je 22. maja obeležila svoj dan. Ob tej priložnosti so na zunanjem ministrstvu v Ljubljani pripravili dan odprtih vrat in tako organizirali dva ogleda prostorov ministrstva. Dan slovenske diplomacije, ki pomeni formalno priznanje slovenskim diplomatom za uspehe pred in po osamosvojitvi Slovenije, je slovenska vlada določila leta 2004, za 22. maj pa se je odločila, ker je bila na ta dan leta 1992 Slovenija sprejeta v Združene narode.

### Caritas Europa

Na Bledu je potekala regionalna konferenca Caritas Europa z naslovom Od izključenosti do enakosti v Evropi. Konferenca v organizaciji slovenske karitas se je udeležilo 92 predstavnikov karitas iz več kot 40 evropskih držav.

## Majska pesem pri Gradu na Goričkem

18. maja je pri Gradu na Goričkem potekala prireditev z naslovom 2. Majska pesem, ki so jo priredili Goričko društvo za lepše vütro, Krajinski park Goričko, občina Grad in Gasilsko društvo Grad.

Majska pesem, ki so jo organizatorji tokrat priredili drugič, je za pevske zборе in vokalne skupine, ki delujejo na območju Krajinskega parka Goričko, tudi tekmovanje, njihovo delo je ocenila strokovna komisija, ki so jo sestavljali Tomaž Kuhar, Anka Suhodolnik in Helga Horvat. Na tekmovanju je letos sodelovalo šest peskih zborov in vokalnih skupin, in sicer Moški komorni zbor KPD Rogašovci, Vokalna skupina »Zarja« Puconci, Dobronaki Nótázok, Mešani pevski zbor Cankova, Mešani pevski zbor KPD Rogašovci in Moški pevski zbor Društva vinogradnikov Goričko.

Udeležence in gledalce sta na



Komorni pevski zbor ZS Monošter z zborovodjo Tomažem Kuharjem

začetku prireditve pozdravila Janko Halb, direktor Javnega zavoda Krajinski park Goričko in Ludvik Kočar, svetnik občine Grad. S pesmijo so vse navzoče pozdravili člani graških ljudskih pevcev. V tekmovalnem delu je vsak zbor zapel tri pesmi, po tekmovalnem delu sta nastopila tudi

gostujoča zbor z območja tri-deželnega naravnega parka Raab-Goričko-Órség, in sicer avstrijski zbor Singkreis Stainz bei Straden in Komorni pevski zbor ZS iz Monoštra. Komisija je tretje mesto podelila Mešanemu pevskemu zboru KPD Rogašovci, drugo mesto Moškemu pevskemu

zboru Društva vinogradnikov Goričko. Prvo mesto je tudi tokrat, povsem upravičeno, zasedla Vokalna skupina »Zarja« iz Puconcev.

Sledilo je prijetno druženje ob dobri kapljici in goričkih specialitetah, za kar je poskrbelo graško gasilsko društvo.

**M. Sukič**

## II. srečanje folklornih skupin v Števanovcih

18. maja 2008 popoldan ob drugi uri se je začelo II. srečanje folklornih skupin v števanovskem kulturnem domu. Lansko leto smo prvič organizirali to prireditev in smo že takrat obljubili, da bomo nadaljevali.

Finančno pomoč smo dobili od Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu v Ljubljani in od Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.



Mala števanovska folklor

Na prireditve smo povabili štiri skupine, vse so se z veseljem odzvale našemu povabilu. Nastopili sta dve otroški skupini ZS iz števanovske šole. Zelo lepo in pridno so plesali. Najmlajši so dobili največ aplavza. Gornjeseniška odrasla folklorna skupina je prvič plesala pri nas. Iz Slovenije je prišla Folklorna skupina iz Tešanovec. Predstavili so nam lepe slovenske plesne. Na koncu

programa smo se še dolgo pogovarjali.

Mislilim, da gledalcem, ki so prišli, ni bilo žal. Program je bil vsakemu všeč. Zelo nas je veselilo, da smo lahko med nami pozdravili generalnega konzula mag. Draga Šiftarja in njegovo ženo



Gornjeseniška odrasla folklor

Lili Šiftar ter tudi sodelavko generalnega konzulata Andrejo Kovač. Našo prireditev je počastil tudi predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropoš.

Tudi preko časopisa bi se rada zahvalila vsem nastopajočim, mentorjem in vodjem skupin, ki so nam olepšale nedeljo s plesi in glasbo.

**Agica Holec**

**predsednica slovenske samouprave Števanovci**

## »Iz velkoga varaša sem prišo sé na breg«

Gnauk mi je Lali Hanžek tak pravo, če nejmaš nikoga nej za reportažo, te idi na Janezov brejg pa spita vaj malo Bojana Strajnarja. On de ti znau pri-povejdati, on je celau dober. Tak je bilau, edno srejdno pred-podnevom sam se pelo gor na Janezov brejg pa sam si na tejm zmišlavo, ka povejm, gda prejk praga staupim. Ranč je ne poznam pa reportažo škem z njimi delati. Nej trbe-lo tadala zmišlavati, kak sam na dvorišče staupo, že so pred menov stali *Bojan Strajnar*. Rokau jim dam pa škem ime prajti, dapa oni so me prehiteli. »Mi se že poznamo. Enkrat na cesti sem od vas pito, kje so Andovci,« se smejejo pa pravijo, naj si sedeva doj na stolico.

• *Dosta porabski račij nūcate, gda ste se je navčili?*

»Teh sem se zdaj dve leti naučil. Prej pa nisem znau niti ene. Nisem znal loviti melodije porabskega jezika. V porabskem jeziku se včasih vrstni red besed zamenja, mislim na glagol pa na samostalnik. Zato je drugače kot knjižna slovenščina. Na to sem se že navadil, skromno, *tak da me ne morejo odati.*«

• *Kak ste prišli iz Ljubljane sé na te brejg?*

»Klara Čabai, moja prijateljica z Gorenjega Senika, v Ljubljani sva se spoznala, in potem sva začela sem skupaj hoditi. In meni so se ti kraji dopadli, plus tega sem malo *betežen* in sem se odločil, da bom pustil življenje v Ljubljani in ga bom zamenjal s tem tukaj.«

• *Že stalno tū živete?*

»Pol časa živim v Ljubljani pol časa pa tukaj.«

• *Gda ste küpili tau hišo?*

»Tau hišo smo približno pred desetimi leti kupili. To hišo je nam prodala Marička, *štera je v bauti* delala. Ona ja tau prodala in je šla živet v Monošter, v *velki varaš*. Jaz sem pa

iz *velkega varaša* prišel živet na breg.«

• *Hišo ste že vi obnovili?*

»Osem let smo *dosta* vse obnovili. Ta *štala* je bila iz blata narejana, podrli smo jo do tal



Bojan Strajnar je prišo na Gorenji Senik iz Ljubljane

in jo naredili iz *ciglov*, kak vi rečete. Vse smo naredli na novo, samo stene so ostale, ampak po *starom* stili. Dosta dela je bilo in dosta sem



Obnovljena stara domačija

se sekiral in *čemeriu*. Zidar-sko delo je Tibor Bajzek delo većinoma, *tišlar-sko* pa Feri Rogan.«

• *Meli ste velko srečo, ka je bila hiša na odajo, nej?*

»Mislim, *ka* zdaj je dosta na prodaj, zato ker kupcev ni. Zdaj je obratno. Takrat, ko sem jaz prišel sem, so vsi ku-

povali. Zdaj pa že *bola* prodajajo, kupcev pa ni.«

• *Kak ste se odločili, ka ta hiša de tista, štero küpíte?*

»Skupaj s Klaro pa z mamó smo prišli sem gor in smo se stavili. Mama je rekla, ta hiša, se mi zdi, je na prodaj. In jaz sem rekel, če je ta hiša na prodaj, to pa kupim. Gledali smo okrog in smo videli tri države, *Slasko*, *Vogrsko* pa *Štajersko*. In smo šli gor *pitat*, če je še na prodaj, in smo *zaarali* in je bila hiša naša.«

• *Kelko kvadratni metrov se drži k hiši?*

»Sedem tisoč kvadratnih metrov, od tukaj kaj je čistega, do *poštije*. Za obdelovati je to preveč. *Gračenika* (vrta) zmorem še sam, naprej dol

pa pridejo fantje in mi par ur *dojpkosijo*. Tega jaz ne znam. Tisto *kosau* jaz mlatim pa s tistega *nika nega*. Oni pridejo trije pa z rokami štiri ure vse *dojpkosijo*. Oni znajo delati.«

• *Malo je že tisti, šteri ešče znajo na rokau kositi.*

»Mislim, da vsi še znajo, samo

zdaj so že traktorji, motorke in so vsi že malo nehali.«

• *Ka delate cejli keden, gda ste tū na brejgi?*

»Malo čitam, zato ker do tega nisem imel časa. Vsak drugi teden pride potujoča knjižnica na Gornji Senik, in sem jaz redni odjemalec knjig. Prej že naročim in drugič, kdaj pridejo, že prinesejo. Potem je tu obdelovanje zemlje. Večkrat grem na izlet z *biciklinom*. Sem član biciklističnega kluba skupaj z Lalijem in Lonkujem. Malo delam, hiše rišem, to malo, tisto malo, in hitro zmanjka časa.«

• *Što vam küja?*

»Sam sebi *küjam*, zato ker dobro znam *küjati*.«

• *Vse fele küjate?*

»Vse ne, tisto *ka* se lotim, poznam. Večkrat *küjam* tudi drugim, pravijo, *ka* dobro *küjam*.«

• *V hiši ste meli peč?*

»Bila je, ampak je bila v takem slabem stanju, da smo jo podrli. Zato smo naredili novo peč, to je pa že madžarska peč. Lahko bi tudi kruh pekel, ampak tega ne delam.«

• *Kaj se vam najbóla vidi tū na Seniki?*

»Najbolj se mi vidijo *lidje* in njihova odkritost, iskrenost in njihovo pozitivno vzdušje.«

• *Kaj takšoga je že malo v velkom varaši?*

»Tega že sploh ni. Ljudje živijo drug poleg drugega, nimajo občutka za prijateljstvo, za pomoč *en drugoma*. Vse gre prek denarja. Če nimaš denarja, si nič, če maš več denarja, so ti *nevoštlivi*. Ljude živijo par metrov drug od drugega v celom življenji, pa se ne poznajo, niti se ne pozdravljajo. Če pride nekdo sem na Senik, za mesec dni te že vsi poznajo, pa vsi znajo, ka obstajaš. In to je *fanj* občutek. Tam v mestu si pa samo številka.«

Karel Holec

## ... DO MADŽARSKE

Vse več ljudi meni, da je bilo v prejšnjem režimu srečnejše

Šest od desetih odraslih meni, da je bilo na Madžarskem najbolj srečno obdobje čas od druge svetovne vojne pa do spremembe sistema. Vprašanje, ki so jim ga postavili, je bilo naslednje: Če pomislite na prejšnja desetletja, po vašem mnenju, kdaj so bili ljudje na Madžarskem najsrečnejši? Podatki raziskave kažejo, da se starejši anketiranci z nostalgijo spominjajo na leta pred 1989, kajti 80 odstotkov vprašanih, starejših od 50 let, meni, da so bili ljudje v prejšnjem sistemu srečnejši. S to trditvijo se strinja tričetrt anketirancev, starih od 40 do 49 let in 55 odstotkov anketirancev, ki so spremembo sistema doživeli kot osnovnošolci ali mladi ljudje. Med najmlajšimi (do 15 - 29 let), ki so bili rojeni že po spremembi sistema, je enakega mnenja le 24 odstotkov anketirancev.

### Socialna podpora le pod določenimi pogoji

Občinski svetniki v občini Monor (županija Szabolcs-Szatmár-Bereg) so sprejeli sklep, da bodo v prihodnje dobivale stalno socialno podporo le tiste družine, iz katerih bodo otroci redno obiskovali vrtec in osnovno šolo, odrasli pa delali preko javnih del vsaj toliko, koliko je vrednost socialne podpore. Za en dan dela preko javnih del bi jim zaračunali pettisoč forintov. Čeprav je notarka svetnike opozorila, da sta sklepa nezakonita, kajti sta v nasprotju z zakonoma o zaščiti otrok in socialni pravičnosti, so svetniki s 6 proti 2 izglasovali sklep. Župan občine je sklepa utemeljil s tem, češ, če določen zakon povzroči družbeno napetost, potem ga je potrebno spremeniti. Sedanji predpisi bodo namreč, po njegovem, pripeljali do nove generacije nepismenih ljudi, do mladih, ki bodo popolnoma brez delovnih navad, kajti nikoli niso videli, da bi se njihovi starši odpravljali na delo. V takih družinah tudi otrok ne spodbujajo k učenju. Poudaril je, da ne gre le za romsko vprašanje, kajti v občini imajo 156 družin, ki dobivajo stalno socialno podporo, od teh je le kakih 50 odstotkov romskega porekla. V omenjeni županiji vse več občin razmišlja o tem, da bi za prejemanje socialne podpore postavile podobne predpogoje.

## »Ka pa, če leko pomorem?«

Števanovska šaula je v 2007/2008. šaulskom leti začnila v slovenskom pa vogrskom geziki včiti pri nisterni vöraj v prvom klasi. Školnicke majo težko delo, ka včijo kombinirano, pri enoj vöri dva klasa vküper. Mlajšov je vsevküper 31 na šauli. Šaula prvo leto ma nauvo prejdno, ravnateljico Agico Holec z domanje vesi. Ona sama je tü v tau šauli začnila prve stopaje. Srejdno vzgojiteljsko šaulo je zgotovila v Somboteli pa je začnila delati v vrtci Bajánsenye, od kec sta go predsednik občine Vendel Konkolič pa ravnatelj šaule Mihály Pusztai domau pozvala, ka so oprli vrtec v Števanovci. Tomi je že skur dvajsti lejt. Par lejt nazaj je iz slovenskoga gezika diplomirala v Somboteli. Dvej leta nazaj je predsednica Slovenske samouprave v Števanovci pa članica Državne slovenske samouprave. Kak opravlja svojo službo, kak stodji šaula, nam tapovej sama.

• *S kašnim namenom si se glasila za ravnateljico zdaj, gda je po cejlom rosagi težko gora držati šaule, gda je vsakšo leto menja mlajšov?*

»Dosta sam si mislila, če mo se glasila ali nej. Čöjla sam, ka leko šaulo zaprejo pa sam si mislila, ka pa če leko pomorem. Töj sam se narodila, v tau šaulo sam odla, töj v svojoj vesi delam že skur dvajsti lejt. Brodila sam si, ka pa, ka do ovak gledali na šaulo pri samoupravi, Zvezi, v Sloveniji, če Slovenca ma za ravnatelja. Tau sam vejdlja, ka de trno težko delo. Probala mo, če nede šlau, te leko nazaj stauptim, tau zakon ne pravi, ka dja prejk pet lejt moram tau delati.«

• *Kak se ti vidi delo po deseti mejsacaj?*

»Gda sam prejk vzela šaulo, je težko bilau. Dja vrtec vodim dudji lejt, tisto je pa drügo, menja lüstva je, več delam z mlajši. Šaulo voditi je bola težko, drügo delo je, školnikov je tü več.«

• *Pauleg toga ti nej bola težko, ka si nikdar nej delala kak prcerkorca (učiteljica)?*

»Nej, ka če steri školnik ali prcerkorca fali, té nota dem na vöro. Najprvin je špajsko bilau, ka so tau zatok vekši mlajši. Pomagalo mi je, ka so me mlajši dobro vzeli. Vpamet sam vzela, ka so bola oprejt, če kašno nevo lo majo, mi prvin tapovejo kak školni-

kom, zatok ka so tej mlajši vsi k meni odli v vrtec. Dja s srca pa z veseldjom dem na vöro, sam rada z njimi. Ali če majo odmor, dja dem ta vö k mlajšom, dja rada pripovedjam z njimi. Tau že tü vejo, ka se meni slovenstji morajo pokloniti, drügo zatok kaj tü povejo, samo ka je tau malo.«

• *Dvaujo delo opravljaš, kak maš nota vtaldjano delo?*

»Dja dvanajset vör moram biti z mlajši na tjeden, tau nej mam naprej napisano, gde.



Šaula je trno potrebna obnove

Največ časa sam v vrtci, ka bi mi vöre v šauli tak nej mogli dati. Če steri fali, te dem v šaulo včit. Administracijsko delo je mojo, natečaje tü pišem. Na nauvo sam napisala pedagoške programe, vküp sam postavila plan šaulskoga dela. Letos smo dosta natečajov napisali. Probali smo več programov zagotoviti mlajšom. Gda so kam pozvane

folklorne pa pevska skupina, gda leko, dem z njimi.«

• *Ka ti leko pomagaš školnikom pa ka oni tebi? Vsi vküper delate, »vauz« morate vsi vküper vlejčti v eno smer.*

»Če vküp ne delamo, te nede šlau delo. Ka je tašno, ka se na školnike drži, vse njim tapovejm, vse si zgočimo. Dobro,



Ravnateljica števanovske šaule

nisterni etak vzeme, nisterni tak vzeme. Dja sam je lepau prosila, naj mi pomagajo, ka

so se navčili v vrtci. Zamé je dobro, ka bola leko vidim, ka ji šče moramo bola ali drügo navčiti v vrtci prejk špilanja. Učiteljica, stera v prvom klasi vči, me tü spitava, kašne pesmi ali izštevanke včim v vrtci, ka s tistimi ona leko začne v djeseni ponavljanje. Pa če malo dejte v prvom klasi kaj šče djauča ali kašno drügo ne-

volo ma, te že leko pomorem s tejm, ka ga bola poznam, vej, kašni je bijo v vrtci, kak si trbej djati z njim.«

• *Pred velko delov stodjite. Gda se začne delo pa gda se leko čaka konec obnavljanja šaule? Kašno brigo vam zmananije tau delo?*

»Tau de trno težko. Trideset milijaunov so nam obečali na ministrstvi v Budimpešti, tau na konci juniuša leko dobimo. Žüpan nam je pravo, ka mo cejlo šaulo mogli vöspakivati. Briga je, kama mo pakivali? Samo na konci juliuša leko začnejo z delom, ka mejsac dni trbej dočas se potrebni dokumenti ta leko napravijo. Dočas ne dobimo pejnaze, je nika nej gvüšno, nika ne moremo delati.«

• *Ka de se konkretno obnavlalo?*

»Cejlo strejo do menjavali, vse okna vömenijo, pod do gora trgali po cejloj šauli. Zdaj, ka mo v vrtci meli malo mlajšov, tak vögleda, ka töj v šauli vönapravimo mesto za vrtec.

Gde sta zdaj ausmi pa sedmi razred, vrnji tau šaule, taum de vönapravleno za vrtec. Vse mora biti posaba, dvera, dvor, tau je vse naprej napisano. S tejm bi nika pejnaz tü leko prišparali. Mujs, ka dvajsti milijonov fali.«

• *Kam te se pakivali, gde te včili, če nede kreda šaula do prvoga septembra?*

»Tak vögleda, ka mo se v kulturni daum pakivali, je eno prazno stanovanje, taum bi vönaprajli mesto za razrede. Ka od opreme (felszerelés) nemo nöjcali v tistom časi, mo na Verico ali v Andovce pelali, samouprava nam da mesto. Če de dobro šlau, na konci novembra leko čakamo, ka de kreda šaula. Depa zagvüšno nišče ne vej, kak dugo de se ta vleklo. Dobro bi bilau, če bi pejnazdje že töj bili, kak je konec šaule, bi se delo včasik leko začnilo. Težko de, depa če se tau posreči, té smo pa zavolé leko radi. Dobro bi bilau, če bi znautra tü vse nauvo meli. Pomauč so nam obečali Ministrstvo za šolstvo v Sloveniji, višja svetovalka za porabsko šolstvo Valerija Perger pa generalni konzul. Ka s toga bau, tau ne vej.«

• *Kak si zadovolna s prvim letom v nauvoj službi?*

»Zadovolna sam, ka mlajši tü dosta delajo, plešejo, popevajo, krožek lončarstva majo, šport majo, v rokodelski krožek ojdijo. Radi so v šauli, se dobro poznajo, tau me trno veseli. Valika Perger nam trno dosta pomaga pri dvojezičnom včenjej tü. Vöre je poglednila, prinesla je učne načrte, knjige, na božič trno dosta daril tak v vrtec kak v šaulo. Zveza, Državna pa domanje samouprave, OŠ Puconci, Šalovci, Urad RS za Slovence, stariške... vsikši je probo našoj šauli pomagati finančno ali moralno. Dobro nam je spadnilo, ka so nas nej tanzajali.«

**Klara Fodor**

*Svejt je čüdno vküper napravleni. Lidge ne vörvlejo najbolje, ka bi se godili čüdeži. Depa po drugoj strani bi trno radi bili, ka bi se godili. Te je pa sploy nej čüdno, ka v zlate ribice ne vörvlejo, bi je pa radi meli bar v bližnjom potoki. Pa ništerni ranč ne vejo, ka una rejsan tam živé.*

## TRNO MLADE RIBE

Iz maloga vöraste velko. Tou je trno velka istina. Depa zvün toga je pri vsem tejm eške kaj drugoga tó gé. Tisto, ka je oprvin malo, je nej vsigdar najbolje čedno. Na, škem prajti, ka tou starejši tak vidijo. Vej pa je poznana tista istina, ka guči od toga, kak je mladost norost, ka skače prejk vode tam, gde je moust. Pa kak je pri lidaj, je ranč tak pri ribaj tó. Na, ribe nemajo mosta, leko se pa pod moustom držijo. Tak kak v potoki od zlate ribice. Ranč tam spod moustu njim je najbolje špajсно pa tam se najraj držijo. Pa tam delajo norije tó. Zavolo njivi norij se z njimi korijo stare ribe. Ranč tak, kak je tou pri lidaj.

- *Tej naši mlajši so trno lagvi. V tej nouvi časaj vse nauopak de,* - guči edna riba.

- *Istino gučiš, mi smo nigdar nej takši bili,* - kcuje deje druga stara pa moudra riba.

- *Mi smo starejše poštuvali. Pa smo vse dali valati,* - je vejdlja povedati tretja.

Pa so tak gučale, modrúvale, mlade ribe pa so tadale lejtalje. Pa bi lejtalje eške tadale, če bi nej prišli pojdeje z mrežami. Zlata ribica ji je prva vpamet vzela. Brž je priplavala pod moust.

- *Mlade ribe, brž vkraj spod moustu. Brž, brž, mreže vas nut zgrabijo,* - ji je vkraj gnala.

Depa mlade ribe so jo nej

škele poslušati. Tadale so se naganjale, skakale vó iz vode pa plavale, kak bi nika nej bilou. Podje pa so ličili mreže (háló). Zlata ribica se je eške pravi čas potúlila pod kamen. Vse mlade ribe pa so se zgrabile v mrežo. Zdaj so več nej bile tak mlado norčaste. Zdaj so gratalje vcejlak ovakše.

- *Jaaaaaaj,* - so začnole kričati. - *Pomorte nam! Pomagajte! Naj nas neške vópotegne s té preklete mreže!*

Ranč ena od stari rib je nej mogla pomagati. Rade bi tou napravljale, depa kak naj napravijo. Mlade ribe so podje že potegnili na brejg. Metale so se na sújom, pa prosile, samo naj nazaj v vodou pridejo. Sta-

re ribe so gledale zlato ribico, naj una pomore. Depa kak naj tou napravi, kak naj mlade ribe nut nazaj v potok odrejši. Zganjala se je od kamna do kamna pa brodila. Brodila je, brodila pa nika nejvzbrodila. Podje so venej ribe že strousili v vedra, stepli mreže pa odišli doj po travniki. Velko djoukanje se je začnole v potoki. Ja, mlade ribe so na nikoj prišle. Preminoule so. Nega ji več. Podje so že zakürili ogen. Že so ji pekli pa geli. Riba so trno grdou gledale zlato ribico, ka je nej nika vejdlja pomoči. Vej je pa čalejrska riba, ka nej? Depa bilou je prekesno. Zato je zlata ribica odišla v korenje spod stare vrbe. Tam je ziba-

la svojo žalost. Stare ribe pa so se zgučavale, kelko njivi pajdaškinje je tak skončalo. Je skončalo, gda so une tó mlade bile. Pa se je eške najbolje stara riba vejdlja spoumniti, ka je za njeni mladi lejt ranč tak bilou. Vsigdar so podje vedli tam spod moustu z mrežami zgrabiti ribe. Pa je potontakom vóvidlo, ka je mladost vsigdar gnaka bila. Vsigdar je bila mladost norost, skakala je prejk vode, gde je moust. Samo ka je tou pomagalo zlatoj ribici? Tadale je bila žalostna pa nesrečna.

Vej pa čalejrska ribica dun mora pomoči, gda je nevolja, ka nej?

**Miki Roš**

## POTOVALI SMO PO SLOVENIJI

15. in 16. maja smo imeli učenci DOŠ Jožefa Košiča izlet na Gorenjsko. Ta izlet nam je organiziral Zavod za šolstvo RS preko turistične agencije »Pütra« v Murski Soboti.

Prvi dan smo se odpravili zjutraj ob petih izpred naše šole. Z manjšimi postanki smo okrog desetih prispeli do našega prvega cilja. To je bilo na Bledu. Tukaj smo si najprej ogledali grad, potem smo se pa odpravili do jezera, kjer so nas že čakale pletne, in smo se peljali na otok. Tam je cerkev Marije Pomagaj. Lahko smo si ogledali cerkev od znotraj in potegnili zvon želja. Po ogledu smo se vrnili na obalo in smo nadaljevali pot do penzionu Bledec, v katerem smo imeli kosilo. Ko smo se najedli, smo pa obiskali Bohinjsko jezero. Blizu njega je cerkev, posvečana sv. Janezu Krstniku. Na žalost cerkev smo si lahko ogledali samo od zunaj,

ker jo zdaj obnavljajo. Potem smo pa šli do jezera in občudovali panoramo. Ker nam je

kalnico velikanko je bilo zelo zanimivo. Zvečer smo pa zasedli svoje mesto v penzionu

Zjutraj, po zajtrku, smo se odpravili na Vršič. Med potjo smo si ogledali kip Kozoroga

gjev spomenik. Peljali smo se tudi do izvira Soče. Naš zadnji cilj je bil Most na Soči. Tu smo šli do pristanišča, kjer nas je že čakala ladja Lucija. Z njo smo odpluli na ogled po umetnem jezeru. Med plovbo je kapitan Dejan povedal legendo o tem jezeru. Iz te legende smo lahko izvedeli, kako bomo postali »zmaji ali copati.« Tu smo tudi imeli kosilo. Okrog pete ure smo se pa odpravili proti domu. Ta dva dneva smo se dobro počutili. V imenu udeležencev bi se rada zahvalila za izlet organizatorju, posebej hvala gospe mag. Valeriji Perger, višji svetovalki za šolstvo Slovencev na Madžarskem. Hvala tudi naši prijazni vodički, od ktere smo dobivali med potjo mnogo novih, zanimivih informacij.



Gornjeseniški učenci in učitelji v deželi zlatoroga

še ostal čas, smo se peljali do alpske doline Tamar, kjer smo si ogledali Planico. Tukaj so smučarski poleti. Videti ska-

Borka. Tukaj nas je že čakala večerja. Po večerji smo še šli na sprehod. Ko smo se malo sprehodili, smo šli spat.

in Rusko kapelico. Na vrhu, 1611 m visoko, smo občudovali pokrajino. Pred zadnjim ovinkom smo si pogledali Ku-

**Martina Zakoč**  
**DOŠ Gornji**  
**Senik**

KAUT

